

№ 33.

Evangelikų-Reformatų
parapijų įstatatai

priimti ir užtvirtinti Vilniaus
Synodo posėdyje birželio 22 d.
1910 m.

Su Martyno Yčo prakalba.

VILNIŪJE.
M. Kuktos spaustuvė, Rūmų g-vė № 4.
1910.

Vilniaus evangelikų-reformatų Synodas.

Kasmetai susirenka Vilniūje ev.-reformatų Synodas apsvarstyti visos Lietuvos ir Baltgudijos parapijų reikalų. Pirma, negu kalbėti apie šių metų Synodo veikimą, nebūs pro šalį porą žodžių pasakius apie Synodo organizaciją.

Jau nuo Petro Didžiojo pradėta dalinėti platesnės teisės protestantams, kurie apsigyveno jo viešpatijoj. Dar 1702 m. randame išleistą manifestą, sulig kurio duota protestantams tikėjimo laisvė, (...по дарованной Намъ отъ Всевышняго власти совѣсти человеческой приневолить не желаемъ и охотно предоставляемъ каждому христіанину на его совѣсть пещись о блаженствѣ души своей...) Buvo pavelyta leisti statyti bažnyčias, laikyti pamaldas pagal savo tikėjimo įstatus. Tokios laisvės net Vakarų Europa neturėjo. Jo inėdiniai XIX metašimčio prisilaukė tokių-pat principų. Tuomet ev.-

reformatų parapijos valdėsi savarankiškai, prisilaikydamos savo įstatų. Bet kadangi parapijos žymiai augo ir kai-kurioje iš jų tvarka nekokia tebuvo, tai reikėjo pagalvoti apie suvienijimą visų parapijų po viena valdžia. Jau Petro Didžiojo laikais buvo toks mėginimas: jis paskyrė Maskvos liuterių kunigą visų Rusijoje esančiųjų protestantų parapijų superintendentu. Bet reformatai jo valdžios nepripažino, ir jis pasiliko tik liuterių superintendentu. Reformatai valdėsi patys, kol nebuvo įsteigta taip vadinama justickolegija, kuriai pavesta buvo rūpintis visų kitatikių reikalais. Bet iškarto šios kolegijos kompetencija labai siaura buvo:—jai buvo pavesta duoti persiskyrimus ir galutinai spręsti apie ekonomiškuosius parapijų klausimus, o visi kiti reikalai buvo sprendžiama pačių parapijų. Kada Lenkija ir Lietuva buvo prie Rusijos prijungta, tai visos parapijos ir Synodas pateko valdžion justickolegijos, kuri nebegaļėjo vaisingai pildyti savo pareigų.

Jau 1819 metais buvo išleistas viršiausis paliepinas apie įsteigimą evangelikų konsistorijos Peterburge.

Ši konsistorija turėjo būti viršiausia ir po jos valdžia turėjo būti visos evangelikų konsistorijos Rusijoje, taip-pat ir evangel.-reformatų Synodas Lietuvoje su visomis parapijomis. Ši komisija buvo iš 7 narių: 4 svietikių ir 3 iš dvasiškių. Galutinai išdirbti įstatams buvo paskirta komisija, kuri nutarė duoti valdžią šiai konsistorijai ant visų parapijų, bet viršiausią valdžią vyskupui. Nepasitenkinimas šios komisijos sumanymu buvo bend-

ras. Lyvų žemės konsistorija ginčijosi, nenorėdama perduoti valdžios; Lietuvos ev.-reformatų Synodas griežtai atsisakė klausyti tokios konsistorijos, kuri nuo vyskupo priguli. pamatuodamas tuo, kad ev.-reformatų tikėjimas nepripažįsta jokios kitos Bažnyčios galvos, kaip tik Jėzų Kristų, todėl negali ir vyskupo valdžios pripažinti. Ir visas bažnyčios surėdymas yra synodališkai presbyterijaniškas.

Komisija, tris kart susirinkusi, buvo paleista, o jos išdirbtas projektas pasiiliko tik ant popierio. Liuterių parapijų tvarka patvirtinta 1832 m., o ev.-reformatai dar anksčiau (1830 m.) gavo patvirtinimą savo teisių, kokias pirma turėjo, kokia ir lig šiai dienai pasiilko.

Kaip jau minėta, Lietuvoje, dar kada ji Rusijai neprigulėjo, buvo ev.-reformatų Synodas. Prisižiūrėsime arčiau, kokia tai institucija.

Kada XVI amžiūje prasiplatino Lietuvoje ev.-reformatų tikyba, tai čia buvo įsteigta keletas šimtų parapijų. Parapijas steigė daugiausiai dvarininkai. Jie statydavo savo dvaruose ir miesteliuose bažnyčias, mokyklas, užlaikydavo kunigus ir mokytojus. Tokie dvarininkai vadindavos kuratoriais. Perijodiškai susirinkdavo dvasiškieji ir kuratoriai Vilniūje, o paskui Biržuose apsvarstyti bendrų reikalų. Tuomet Synodas užsiimdavo tikrai dvasiškais bažnyčių reikalais; medžiagiškąją pusę palikdavo arba kuratoriams, arba pačioms parapijoms. Bet jau 1616 m. randame memorijalą grynai medžiagiško turinio, kur kal-

bama apie tai, jog kiekvienas parapijos narys, turi įmesti skrynutėn kiek išsigalėdamas, bendriems reikalams. Ilgainiui, kada dievo-baimingi žmonės mirdami palikdavo bažnyčiai savo turtus, tai ji daug keblumo turėdavo, kol vyriausybė patvirtindavo tokį palikimą.

Kadangi Synodas buvo juridiskas asmuo, tai jau XVII amž. pradėta užrašinėti tokie palikimai tiesiai Synodui. Kuratoriui mirus, bažnyčia, kuri jo globoje buvo, su visais turtais pereinavo Synodo valdžion. Tokiu būdu Vilniaus ev.-reformatų Synodas ingijo nemažus turtus. Daug buvo palikta nekilnojamojo turto ir pinigų kunigaikščių Radvilų. Lig 1863 metų Synodas ir valdė visus turtus; bet šiais metais išdas paėmė savo globon visus dvarus, pasižadėjęs mokėti nuomą. Ir dabar moka, bet tik tokią, kokia buvo prieš 45 metus. Beto dar duoda tris stipendijas: dvi Dorpato universiteto teologams ir vieną Peterburgo univ. juristui. Dabar Synodo valdžioj paliko, sulyginamai, nedaug turto, iš kurių vargiai suveda galus su galais. Su visais legatais, nuomomis ir nuošimčiais gaunama 42 tūkstančių, kurie suvartojama parapijų reikalams.

Kas gi dabar vadinama Synodu? Evangelikų-reformatų Synodu vadinasi perijodiški suvažiavimai neapriboto narių skaičiaus aptarti visų reformatų bažnyčių paliečiančių reikalų. Nariai šiaip pasidalija: dvasiškieji—kunigai ir superintendentai, iš kurių vienas vadinasi viršiausiu; kuratoriai, renkami iš svietiškujų lig gyvos galvos iš dvarininkų luo-

mo. Iš jų būdavo reikalaujama, kad būtų „bene nati et possessionati». Bet gyvenimas savo viršų ima: jau pernai išrinktas vienas lietuvis d-ras A. Sketeris, o šiemet Jonas Yčas. Dar labiau Synodas susidemokratizavo 1908 m., kada buvo leista išrinkti delegatai su sprendžiamuoju balsu, nuo kiekvienos parapijos po du. Be šių tikrųjų narių dar gali dalyvauti posėdžiuose su patariamuoju balsu visi reformatų tikėjimo nariai, kurie panorėtų Vilniun atvažiuoti. Synodo pirmininku renkamas kasmetai svietiškas asmuo.

Synodas svarsto ir sprendžia apie visus parapijų reikalus. Renka Synodo narius, renka kunigus iš baigusių universiteto teologijos skyriaus kursą, moka jiems algas, stato bažnyčias, išduoda pašalpas neturtėliams ir našlėms, paskiria stipendijas moksleiviams, augštesniųjų ir vidurinių mokyklų, leidžia dvasiško turinio knygas ir laikraščius, laiko mokyklas ir prieglaudas namus. Synodas taip pat yra viršiausia instancija visuose procesuose tarp dvasiškių ir parapijonų. Synodas renka iš savo tarpo kolegiją, kuri pildo visus jo nutarimus, sprendžia apie smulkesnius dalykus ir atsako prieš Synodą už savo darbus. Ši kolegija turi nuolatinę vietą Vilniuje. Ji susideda iš 3 narių svietiškių, 3 dvasiškių, prezidento svietiško ir vice-prezidento iš dvasiškių. Jie visi renkami trims metams.

Kolegija veda visus tyrinėjimus link persikrymo vyro su pačia ir paduoda Synodui užtvirtinti. Jos darbams kontroliuoti renkamas kasmetai komitetas iš 6 žmonių.

Synodas susineša tiesiai su vidaus dalykų ministeriu. Apeliuoti prieš Synodo nutarimus galima tiktai pačiam Carui ir tai tik persiskyrimo dalykuose; visuose gi kituose atsitikimuose jo nutarimai galutini.

Šiemetai Synodas buvo susirinkęs Vilniuje nuo birželio 15—24 d. Pirmininku buvo išrinktas dauguma balsų p. Bol. Gruževskis. Dalyvavo jame, kaipo parapijų delegatai: Jonas Dilys ir M. Mitras iš Papilio, Martynas Dilys ir Dievinskas iš Radviliškio, B. Čepulis iš Švobiškio, J. Kutrevičius ir Mart. Yčas iš Biržų. Be šių daug buvo privažiuavę kuratorių ir visa dvasiškija. Daug buvo svarstyta ir padaryta svarbių nutarimų. Paminėsiu čia kai-kuriuos.

Jau pernai buvo nutarta leisti lietuvių kalba laikraštį ev.-reformatų dvasioje. Buvo išrinkta iš Synodo narių komisija, kuri rūpinusi šio laikraščio išleidimu. Šiomet ta komisija davė Synodui savo apyskaitą. Synodas, apsvarstęs visą dalyką, išrinko kun. Šepetį redaktorium; jam pavesta gauti koncesiją ir greičiausia parūpinti laikraščio išleidimą. Į redakcijos komisiją dar išrinkti: kun. V. Meškauskis, kun. Jokūbėnas ir d-ras Sketeris.

Buvo taip-pat daug kalbėta apie moksleivių šelpimą. Lig šiol Synodas noriai dalydavo pašalpas ir stipendijas žemutinių, augštesniųjų ir viduriniųjų mokyklų mokiniams, išduodamas nors po keletą dešimčių rublių kiekvienam. Bet paskutiniu laiku, moksleivių skaičiui padidėjus, Synodui prisieidavo mažesnes stipendijas beduoti. Taigi prieš keletą metų kilo sumanymas įsteigti prie Synodo stipen-

dijų fondą. Vienas neturtingas žmogelis per Synodo posėdį pasakė prakalbą, kviesdamas visus dalyvauti įsteigime stipendijų fondo. Pradžiai jis padėjo 5 rb. Sumanymas buvo priimtas ir jau per keletą metų surinkta apie 5,600 rb. Kasmetai renkamos aukos per Synodo posėdžius šiam fondui, ir galima tikėtis, kad šis fondas greitu laiku išaugs į didelę sumą. Jis didinasi ir iš baigusių mokslus įnašų, nes iš kiekvieno stipendijato reikalaujama parašo ir pasižadėjimo Synodui skolas gražinti, išėjus augštesnius mokslus, per dešimtį metų, be jokių nuošimčių. Iš tokių, sulyginamai, nedidelės sumos (42 tūk.) Synodas skiria daug pašalpų moksleiviams: šiemetai paskirta 7,875 rb. 98 k. Dar prie šio nepriskaityta užlaikymas konvikto Slucke, stipendija Karaliaučiuje apie 400 rb., dvi Dorpate 800 rb., viena Oksforde apie 40 svr. sterl. ir viena Peterburge 400 rb.

Slucko konvikte seniau gyvendavo daug mokinių, bet dabar visai jų skaičius sumažėjo. Jis lietuviams labai neparankus. Neturėdami geros priežiūros ir gyvendami toli nuo Lietuvos, moksleiviai išeidavo daugiausiai tautiškai nesusipratę arba visai tautiškai atšalę. Todėl reikia pasidžiaugti, kad Synodas šiemet nutarė įsteigti konviktą Vilniuje.

Liko priimtas tik-ką išspauzdintas naujas giesmynas lietuvių kalboje, kurį parūpino daugiausiai p. St. Dagilis, o lietuviškųjų parapijų kunigai ref. maldas priėmė.

Synodas gavo pranešimą, kad Rygoje įsteigta lietuvių parapija, susidedanti iš 600 žm. Pamaldas tuo tarpu laiko kun. Geist, kuris

pramoko mūsų kalbos, bet žiemą persikelia kun. Kurmatauskis, kuris ilgus metus gyveno Biržuose ir lietuvių kalbos gerai moka.

Kadangi ev.-reformatų tikėjimas moterystės sakramentu nepripažįsta, tai labai lengvai galima gauti persiskyrimą, jeigu tiktai bus prirodyta, kad negali santaikoje gyventi. Tokie persiskyrimai buvo gaunami iš kolegijos ir vyriausiojo superintendente užtvirtinami; bet nuo šių metų nutarta, kad kolegija tiktai surinks žinias, o Synodas duos galutiną persiskyrimą.

Vienas iš svarbiausių Synodo nutarimų tai duoti parapijoms platesnę savyvaldą. Įstatai jau užtvirtinti ir nuo šio rudens įvedama nauja parapijų tvarka.

Martynas Yčas.

Simpeliškiai
liepos
1910 m

Evangelikų-Reformatų parapijų įstatai, priimti ir užtvirtinti Vilniaus Synodo posėdyje birželio 22 d. 1910 m.

§ 1. Kiekvienoje evangelikų-reformatų parapijoje turi būti seniūnų sueiga ir Bažnyčios Taryba.

§ 2. Seniūnų sueiga susideda iš renkamų nuo kiekvieno sodžiaus rinktinių, atsižvelgiant į gyventojų skaitlių.

§ 3. Rinktinių skaitlius priguli nuo parapijonų nutarimo, bet jų negali daugiau būti, kaip 50 žmonių.

§ 4. Sprendžiamuoju balsu, renkant seniūnus, naudojasi tiktai tie, kurie įmoka parapijos kason kas metai mokestį, kokį sueiga nutaria, ir kurie ne jaunesni 25 m.

§ 5. Rinktiniai vadinasi bažnyčios seniūnais.

§ 6. Mokestis (§ 4) turi būti įmokėtas ne vėliau 1 kovo.

§ 7. Seniūnų sueigą sušaukia Bažnyčios Taryba arba $\frac{1}{3}$ daliai

visų rinktinių pareikalavus. Sueiga susirenka nemažiau kaip du kart į metus.

§ 8. Sueiga susirenka išanksto paskirtoje vietoje. Sueigoje pirmininkauja kunigas, o tose parapijose kur du kunigu, vyresnis, arba jam sutikus, jaunesnis. Visi dalykai sueigoje sprendžiami daugumu balsų; kiekvienas kunigas turi tik vieną balsą. Jeigu balsai persidalytų pusiau, tai pirmininkas turi du balsus.

Pasarga: Jeigu kunigo nėra, tai pirmininkauja Tarybos pirmininko padėjėjas.

§ 9. Seniūnų sueiga sprendžia apie visus svarbiausius parapijos reikalus, renka Bažnyčios Tarybą ir delegatus į Synodą.

§ 10. Delegatai turi būti išrinkti mėnesiu anksčiau, neg susirenka sesija, iš kiekvienos parapijos po du. Jie turi būti ne jaunesni 25 metų ir ne iš moksleivių tarpo; vienas gali būti renkamas iš kitur, antras gi būtinai iš vietinių gyventojų.

Pasarga: Keliapinigiai delegatams gražinami iš Bažnyčios Tarybos kasos.

§ 11. Bažnyčios Taryba susideda iš pirmininko, vietinio kunigo, jo pagalbininko, renkamo iš svietiškių ir 4 arba daugiau narių, renkamų trejiems metams.

Pasarga: Jeigu parapijoje gyvena Synodo kuratoriai arba antras kunigas, tai jie ar naudojami sprendžiamuoju balsu Bažnyčios Tarybos posėdžiuose.

§ 12. Pirmininkas drauge su nariais paskiria Bažnyčios Tarybos posėdžius.

§ 13. Bažnyčios Taryba rūpinasi, kad

- a) būtų švariai užlaikoma bažnyčia, varguoliai ir ligonys parapijoje prižiūrimi;
- b) rūpinasi prieglaudos įsteigimu ir jos užlaikymu;
- c) steigia ir užlaiko parapijų mokyklas;
- d) taisy parapijos lėšomis namus, tvoras, ir t. t.

§ 14. Bažnyčios Taryba pildo visus seniūnų sueigos nutarimus ir savarankiškai sprendžia apie smulkiuosius parapijos reikalus. Visi sueigos ir Tarybos nutarimai užrašomi į protokolų knygą.

§ 15 Bažnyčios seniūnai (§ 3 ir 5) padeda kaip vietiniam kunigui, taip ir Bažnyčios Tarybai įvairiuose reikaluose. Bažnyčios seniūnai renka aukas, pamaldoms pasibaičius, visokiems parapijos reikalams, pavidz.: ubagams, pašalpoms neturtingiems, moksleiviams ir mokykloms. Surinkti pinigai užrašomi į knygą ir atiduodami į Bažnyčios Tarybos kasą.

§ 16. Parapijų sueigos ir tarybos priklauso Sesijai, Synodui ir Kolegijai.

§ 17. Vilniaus Synodas susideda iš dviejų apskričių: Vilniaus ir Žemaičių.

§ 18. Kiekvienoje apskrityje susirenka prieš Synodą sesijos, kuriuose dalyvauja su sprendžiamuoju balsu ir delegatai (§ 10).

Ant originalo pasirašė:

Viršiausias ev.-reformatų lietuviškųjų parapijų senjorius kun. **V. Mieškauskis**, Senjorius kn. M. Jas-trzembskis, Synodo sekretorius kn. P. Jakubėnas, Prezidentas Kolegijos Dr. A. Voinič, Sekretorius Kolegijos Aromavičius, Kn. J. Šepo-

tys, kn. A. Cufťas, kn. A. Neimanas, kn. K. Kurnatauskis, kn. F. Kurnatauskis. Kuratoriai Synodo: Dr. Braunack, inž. A. Voyde, J. Yčas, Fl. Svida, St. Svida, K. Cumťas, Dr. J. Cumťas, Dr. A. Sketeris.

Delegatai Biržų par.: J. Kutrevičius, M. Yčas; Radvyliškio: M. Dilys, P. Devinskas; Papilio: M. Mi-tras, Jonas Dilys; Švobiškio: B. Čepulis.

